

PARZYĆ (23) *vb impf*

a jasne.

inf parzyć (4). ◇ *praes 2 sg* parzysz (1). ◇ *3 sg* parzy (7). ◇ *3 pl* parzą (6). ◇ [*praet 2 sg m* -ś parzył.] ◇ *fut 3 sg f* będzie parzyła (1). ◇ *imp 3 sg* niechaj parzy (1). ◇ *con 3 sg m* by parzył (2). ◇ *part praes act* parząc (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (jeden z niżej notowanych przykładów) – XVII w.

1. Powodować odczuwanie wielkiego gorąca; torrere, urere Cn (12) :

Fraza: »słońce parzy« = (*ad*)*urit a. torret sol Cn (1):* Gdzyełzby przez taką gęstość [*przez powietrze, które byłoby wodą*] mogło słońce parzyć *RejWiz 151.*

a. Powodować bolesne przypieczenie skóry (6) :

parzyć kogo (1): kiedy kropicie wodą tzarówaną/ tedy Dijabeł/ áby ich zwiodł co nawięcey woła. O biadałz mnie/ To mię parzyłz plefzowatzu. *KrowObr 121.*

parzyć komu, czemu (żywotne) czym (2): niektórzy rofpaliwłzy łkorupę gárnca tłustého/ oną parzą koniowi wárgi wywrociwłzy *SienLek 181. Cf Zwrot.*

Zwrot: »gębę parzyć« [*w tymi komu czym (1)*] [*pogardliwie o jedzeniu gorących potraw*] (2): Szkápie záciawłzy żyłę z iągłami rofpárzy/ To tym łobie zá rołkołz łprofną gębę párzy. *RejZwierc 243, 237v.*

Przen (2) : (nagł) łłkrá s łyny. (-) [...] Iáko párzą ty łlkry znáią to pogánie *PaprPan F3v.*

parzyć co (żywotne) czym (1): Gdy łie puścił zá nią [*myśliwy za łanią*]/ przywioldłá go pod iednę wielką łkálę z ktorey wodá ciekłá/ poczęłá oną wodą pły parzyć *BielKron 322v.*

b. W celach leczniczych poddawać rozgrzewającemu działaniu gorącej pary, kąpeli lub okładu; fomenta calida adhibere a. admovere, fovere fomentis membra, vaporare Cn [w tym: kogo, co (4)] (5) : *FalZioł V 93; warzże bágno y Wrzos w wodzie/ w ktorey włóżywłzy/ á iáko nagoręcey może łtrzymáć ná krzyże mu z workiem przyłóž: áłbo w onę kąpiel niechay chory łęże/ á ná onym worku niechay łędźwie párzy SienLek 104v.*

parzyć czym (1): Iuž kopytnik s łzáłwiá s podroźnikami wárzy/ Iuž chebdem/ złotowirzbą/ y czym może párzy. *RejWiz 42v.*

parzyć w czym [= w płynie, w wywarze] (2): Iuž cie w hebdzye/ w rumienku/ y w czym vmie párzy. *RejWiz 61. Cf Zwrot.*

Zwrot: »[w czym] parzyć w wannie« (1): náwárzyć Száłwiey y kwiećia Rumnowego/ á w tym go párzyć w wánnie. *SienLek 62.*

[*Szereg:* »parzyć albo fomentować«: párząc áłbo fomentuiąc ciáło *OczkoPrzymiot 559.*]

2. Wywoływać przy dotknięciu podrażnienie skóry jak przy kontakcie z czymś gorącym; uredinem mittere, urere Cn (11) :

W porównaniu (1): to iefł wrzedzienicza iakoby mrowka barzo iadowita/ ktora chodzi z miełtcza na miełtcze/ czałem gryżącz ciáło, á czałem nierani iedno z miełtcza na miełtcze biega iako by pokrzywami parzył *FalZioł III 33a.*

Zwrot: »pokrzyw(k)a [*kogo*] parzy; pokrzywami parzyć« (2;1): *FalZioł III 33a; RejZwierc 107v;* Ázáfł łepiey iźci łopian pod okny łmierdzi á pokrzywá cie párzy/ niźłibyś co inego ná to mieyłce połádzil? *RejZwierc 107v.*

Przen [kogo] (2) : iż fiiółek álbo máieran chocia y pięknie pachnie nic nie iest kiedy go pokrzywy zágłufzą. Tákżec y człowiek by był y naurodziwłzy/ y nawłpaniłzy/ iefli go złe łprawy á złe obyczáie iáko párzą/ że zágawki zágłufzą/ też iest iáko máieran miedzy pokrzywámi. *RejZwierc* 148v.

Zwrot: »parzyć w oczy« = *przeszkadzać, drażnić, złościć (1)*: łprawy tve pocżciwe/ Párzą w oczý łákome pogány złośliwe. *PaprPan* V3.

a. Mieć właściwość wywoływania takiego podrażnienia skóry (6) :

Przysłowie: iż by pokrzywę nabárzyey kropił y żegnał/ tedy iednák káżda párzy *RejPos* 305.

Fraza: »pokrzywa parzy« = *uredinem mittit a. urit urtica Cn (5)*: *RejWiz* 79v; Bo y pokrzywác párzy/ chociaý prołte zyele. *RejZwierz* 10; *RejPos* 305; Pokrzywy ráno śiec/ poki nie párzą *GostGosp* 126, 116.

Przen [czym] (1) : Nie ták párzy tłuczona [*kijem pokrzywa*] choć iey nie wrywa. Acż iednák przedię s czálem wyroście s korzeniá/ Ale fie wżdy prytłucze [!] w niey złego nafienia/ Ze fie wżdy ták łzyroko rozrałtác nie może/ Tákże też ty złego tłucz gdzye możelz nieboże. Námawiáiąc áby złym zwyczáiem nie párzył *RejWiz* 79v.

3. [Przegrzewać, trzymać w ciepłe [co (żywotne) gdzie]: gdy wielkie mrozy/ w izbie niemáż ich [*rarogów*] párzyć/ okrom że ieno łobie gárdłá zágrzeiá. *CygMyśl* F.]

4. [Przygotowywać parzę; furfures calidos subigere Cn [czemu (żywotne)]: iefli lepiéy przełóżyć [...] młóto/ czyli *filiqua*/ o czym ty lepiéy wiéłz/ bom widział kiedyś świnióm łwoim párzył *ŁaszczRecepta* 69.]

5. [Strzelać [kogo]:

Zwrot: »strzelbą parzyć«: A Kozacy Turkom záłzedwłzy łtrzelbą ich ták bárzo párzyli że ie zámiełzáli. *BielKron* 1597 715.]

Formacje współrdzene: *parzyć się; naparzyć, naparzyć się, oparzyć, oparzyć się, poparzyć, poparzyć się, przyparzyć, rozparzyć, rozparzyć się, sparzyć, sparzyć się, uparzyć, uparzyć się, wyparzyć, wyparzyć się, zaparzyć, parzać, naparzać, naparzać się, odparzać, oparzać, przeparzać, sparzać, uparzać, wyparzać, zaparzać.*

Cf PARZĄCY, PARZENIE